

A szak- és felnőttképzési munkacsoport részletes ajánlása¹

Az azonnal meghozandó, már a következő tanévre irányadó intézkedéseket kézzel jelöltük. Közülük csillaggal jelölve, amelyek számottevő költséggel járnak

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló.....	1
A szak- és felnőttképzést érintő intézkedéseknél figyelembe veendő alapelvek	3
A jelenlegi helyzet	5
Javaslatok.....	6
I. Felnőttképzés	6
II. Szakképzés intézményrendszere	8
III. Foglalkoztatás a szakképzésben.....	11
III. Szelekció, esélyegyenlőség, felsőoktatási továbbtanulás (benne: 18 éves kori tankötelezettség, négyéves szakképzés).....	15
V. Egyéb, a 100 pontban szereplő szakképzési javaslatok pontosítása és időbeli besorolása.....	20

Vezetői összefoglaló

Az *ifjúsági szakképzés*, amelyben a tanulók kétharmada vesz részt, és a gazdaság működéséhez és az egyéni boldoguláshoz nélkülözhetetlen *felnőttkori tanulás*, amelyben az EU irányelvek szerint évente a lakosság 60%-ának kell részt vennie, szakpolitikai szempontból mostohagyerekként kóvályog az oktatás, a gazdaságpolitika és a szociálpolitika határmezsgyéjén. *A politikai kommunikációból, a szakpolitikai dokumentumokból* vagy kimaradnak, vagy felszínesen, sokszor hibásan szerepelnek, szempontjaikat a három terület szakpolitikájában ritkán veszik figyelembe.

Ez indokolta, hogy létrehozzunk egy olyan munkacsoportot, amely a többi munkacsoport témáiban kidolgozza a szak- és felnőttképzés specialitásainak megfelelő javaslatokat, valamint megjelölje az ezeken a területeken megteendő azonnali intézkedéseket.

Bevezetésként felhívjuk a figyelmet arra, hogy szakpolitikai szempontból (*célmeghatározás, ágazati irányítás*) a szokásos iskolai szakképzés és felnőttképzés felosztás helyett *három, egymással szoros összefüggésben lévő területben érdemes gondolkodni*: Az I-VET ifjúsági (alap) szakképzés együtt kezelendő a közoktatással, ifjúságüggyel; a C-VET felnőtt szakmai továbbképzés a munkaügy, humán erőforrás-fejlesztés része; a harmadik terület a közművelődés, kultúra, általános (nem szakmai célú) felnőttképzés.

Munkánkat a változtatások *alapelveinek* meghatározásával kezdtük. Ezek lényege a *jelenlegi helyzetből való kiindulás, a rugalmas megoldások preferálása, a feltételteremtés, a támogatás és a bevonás*.

¹ A háttéranyag eredetijét a 2022 tavaszán az ELEGY kezdeményezésére létrejött szakértői munkacsoport hozta létre. 2025-ben ez került aktualizálásra.

Ezután áttekintettük az iskolai szakképzés és a felnőttképzés *jelenlegi helyzetét* - különösen a 2020 óta történt változtatásokat. Kimondhatjuk, hogy a 2011-től tartó rombolás után az *iskolai szakképzés 2020-as reformja* sok szempontból előremutató volt, így - bár a gyakorlatban a működés sok eleme elfogadhatatlan és sok ponton a szabályozás is változtatásra szorul - ma már *nem a szakképzés teljes átalakítását kell célul kitűzni. A felnőttkori tanulás területén azonban nem látunk lényeges előrelépést*: a hibás intézkedéseknél nagyobb gond a *konceptiótlanság*, az, hogy a területnek nincs gazdája, költségvetése. Nem vezettek be semmilyen új rendszerelemet. Az elsősorban uniós források felhasználása *sem esélyegyenlőségi, sem foglalkoztatáspolitikai, sem gazdaságfejlesztési szempontból nem hatékony* - a hatékonyság még célkitűzésként sem jelenik meg.

A tematikus javaslatok között kiemelten szerepelnek azok az intézkedések, amelyeket már az *első szakaszban*, a választásokat követő tanévre, vagy a tanév során a következő tanévre való jelentkezésre vonatkozóan javaslunk meghozni. Az iskolai szakképzésben a javasolt azonnali intézkedések többsége *nem jár számottevő költséggel* - a kisszámú forrásigényes javaslatot csillaggal jelöltük. A felnőttkori tanuláshoz tartozó javaslatok költségei részben átcsoportosításokkal, részben *a helyreállítási alapból azonnal lehívható, a felnőttek képzésére fordítható, eddig politikai okokból le nem hívott* források felhasználásával fedezhetők.

Kimondtuk, hogy minél hamarabb *létre kell hozni azokat a testületeket, illetve egyeztetési listákat*, amelyekkel az intézkedések részleteit meg lehet beszélni, és elengedhetetlen az érdekegyeztető fórumok működtetése is. Emellett meg kell kezdeni a *későbbi intézkedéseket megalapozó* egyeztetéseket, szakértői munkákat.

A *felnőttkori tanulóssal* kapcsolatban megállapítottuk, hogy a 100 pontban megfelelő részletességgel jelennek meg a szükséges, rendszerszintű és konkrét intézkedések. Ezek eredményeképpen létrejöhet egy olyan finanszírozási, szabályozási, együttműködési, ösztönzési, tájékoztatási és szolgáltatási rendszer, amely biztosítja minél szélesebb körből minél több résztvevő bevonását a felnőttkori tanulás különféle formáiba, az esélyegyenlőségi, foglalkoztatáspolitikai, gazdaságfejlesztési, egyéni és állampolgári célok minél eredményesebb és hatékonyabb elérése érdekében. A javaslatok mindegyike megvalósítható az első két szakaszban, sok már azonnali intézkedésként is. Már *a választási kommunikáció során* hangsúlyozni kell, hogy a felnőttkori tanuláshoz való jog a közoktatásban való részvételhez hasonló *alapjog*, amelyhez való hozzáférés érdekében az állam intézkedéseket tesz. *Érdemes lenne néhány ilyen megnevezni*, illetve már az első szakaszban megvalósítani. Anyagunkban teszünk ezzel kapcsolatos javaslatokat. Felhívjuk a figyelmet arra is, hogy az egyén és a társadalom számára eredményesebb felnőttképzési részvétel *a források jobb felhasználásával megvalósítható*.

Intézményi javaslataink legfontosabb eleme, hogy a szakképzés-szervezés földrajzi egységének alapvetően a centrumok által lefedett területeket tartjuk. Véleményünk szerint *a centrumok továbbra is megtartandók*, támogató, koordinációs szerepben, azonban az *iskoláknak a feltételek megteremtésével vissza kell adni* szakmai, gazdasági és munkaügyi önállóságukat. A kapacitáskihasználásban és a tervezésben intézményesített együttműködés szükséges a lefedett terület köznevelési és felnőttképzési rendszerével. A centrumok, illetve iskolák fenntartásának vonatkozásában több verziót is elképzelhetőnek tartunk, azonban

minden verziónál elengedhetetlen egy tanácsadó testület létrehozása. Foglalkoztunk a duális szakképzés, illetve a szakmai támogatás intézményi kérdéseivel is. Minisztériumi szinten a felnőttképzés és a kulturális (közművelődés, könyvtári, közgyűjteményi) terület közoktatással és iskolai szakképzéssel azonos minisztériumból való irányítását javasoljuk, a területeknek megfelelő önállóságot, súlyt és a gazdasági, foglalkoztatási területtel való együttműködést biztosítva.

A foglalkoztatásban az alapelv a közoktatás más területein dolgozókkal azonos szabályozás, a specialitások figyelembevételével. A szakképzésben tanítók legyenek újra pedagógusok és közalkalmazottak. Bérézési, munkajogi, minősítési, ösztönzési, képzési javaslataink többsége a közoktatás egészére érvényesíthető, azonban megfogalmaztunk néhány speciális szempontot a szakmai tanárookra és oktatókra, illetve a képzőhelyeken alkalmazottakra vonatkozóan. Külön felhívtuk a figyelmet a nem oktatók (NOKS, technikai személyzet stb.) tarthatatlan helyzetére.

A szelekció, esélyegyenlőség témájában először is megmutatjuk, hogy hogyan lehet lépésenként, minél gyorsabban bevezetni a *18 éves kori tankötelezettséget*, illetve hogyan lehet minél fájdalommentesebben bevezetni a *négyéves szakképzést*. Ezután végigvesszük, hogyan lehet *rugalmasabb megoldásokkal enyhíteni* a 14 éves kori iskolatípus- és szakirányválasztás életút-befolyásoló hatását. A javasolt intézkedések - a technikum 12. évfolyam utáni, illetve szakmai vizsga nélküli elhagyásának lehetősége, a kreditbeszámítás, a tantárgyi felkészítés megoldása stb. - a felsőoktatási továbbtanulás lehetőségét is kiszélesítik. Külön foglalkoztunk *az integrált és a szakiskolai SNI/BTMN szakképzés* megoldásra váró kérdéseivel. Jelenleg az SNI tanulók nagy része számára nincs megfelelő szakképzési lehetőség, az integráltan tanulók képzésre az intézmények és a pedagógusok nincsenek felkészítve. A szakiskolák és az ott tanulók nem rendelkeznek a többi szakképző intézménnyel azonos jogokkal és lehetőségekkel. Felhívtuk a figyelmet a felnőttkori tanulás korrekciós szerepére.

Az alaptémákon kívül zárásként végigvesszük a 100 pont néhány kevésbé kifejtett javaslatát az *egyeztetésekre, a gazdaság és a szakképzés kapcsolatára, valamint a törvénykezésre* vonatkozóan.

A szak- és felnőttképzést érintő intézkedéseknél figyelembe veendő alapelvek

1. *Társadalmi egyeztetés:* Minden intézkedést - beleértve a munkacsoportunk által javasoltakat is - az érintettekkel való konzultáció kell megelőzzön.
2. *Rugalmasság, reziliencia:* A változtatások legfontosabb célja a rendszer rugalmasságának, a tanulási utak testreszabhatóságának növelése. A képzésben lehetőséget kell adni a módszertani és tartalmi sokszínűségekre, az egyének számára pedig biztosítani kell az egész élet folyamán a különféle *egyéni tanulási utak* megvalósíthatóságát. Ezt kell szolgálnia a képzési kínálatnak, a tájékoztató, segítő és

támogató szolgáltatásoknak, a végzettségek elismerésének és beszámításának és a finanszírozásnak is.

3. *Szak- és felnőttképzés elhatárolásai:* Célok és ágazati irányítás szempontjából a két területet három csoportra kell osztani: Az I-VET ifjúsági (alap) szakképzés együtt kezelendő a közneveléssel, ifjúságüggyel; a C-VET felnőtt szakmai továbbképzés a munkaügy, humán erőforrás-fejlesztés része; a harmadik terület a közművelődés, kultúra, általános (nem szakmai célú) felnőttképzés.
4. *Iskolaszervezet:* Az ifjúsági szakképzést hosszú távon alapvetően meghatározza az iskolaszervezet tervezett megváltoztatása, a tervezett hosszabb egységes képzés; az első két szakasz változtatásai ezt a későbbi szerkezeti változtatást nem nehezíthetik meg.
5. *Kompetenciafejlesztés:* Az iskolai szakképzésben is kiemelt figyelmet kell fordítani a szakmafüggetlen kognitív és nem-kognitív kompetenciák fejlesztésére. Ez nincs ellentmondásban a szakmai képzéssel, hiszen kompetenciát fejleszteni csak tevékenységbe ágyazva lehet.
6. *Átszabás helyett feltételteremtés:* A társadalmi, technológiai változások felgyorsulását a rendszerszintű változtatások nem tudják követni. Ezért az oktatáspolitikai intézkedések centrumában a rendszer egészére vonatkozó átalakítások helyett a feltételteremtés kell álljon.
7. *Minimális kötelező változtatás,* nyugalom biztosítása az utóbbi évek lehetetlenül gyakori változásai után.
8. *A kiindulás a jelenlegi helyzet:* A változtatások célja nem lehet a 12 évvel ezelőtti állapotok, megoldások visszahozása.
9. *Autonómia:* A szabályozásnak, az intézményrendszernek és a segítő szolgáltatásoknak kell biztosítania kell az iskolák és a képzők, a vállalkozások és az egyének autonóm és felelős működésének és döntéseinek feltételeit (minőségi elvárások mellett).
10. *Létező megoldásokra építés:* A jelenlegi “mainstream” szakképzési rendszerben is sok progresszív elem van, amelyek a gyakorlatban a megfelelő felkészítés, kiválasztás, érdekeltség hiányában nem működnek megfelelően; emellett léteznek megismertetésre, támogatásra méltó egyéni megoldások. Az újfajta megoldásokat érdemes pilot jelleggel bevezetni ott, ahol a vezetés, a tanárok és a diákok is önkéntesen, a célokkal egyetértve vállalják a részvételt.
11. *Kísérletek, innovatív kezdeményezések bátorítása, feltételeinek megteremtése:* Kísérletek finansziális és jogszabályi lehetőségének biztosítása; oktatói, pedagógiai, szakmai, duális képzési elismerések bevezetése, tanári-oktatói ösztöndíjrendszer kialakítása, publikálási lehetőségek.
12. *EU ajánlásokhoz való igazodás* (az EU rugalmas biztonság rendszere, a Szociális Pillér végrehajtása, az Európai Oktatási Térség kialakítása, [felnőttkori tanulásra vonatkozó ajánlások](#))
13. *Implementálás:* Minden változtatásnál elengedhetetlen a megvalósítás feltételrendszerének meghatározása és megteremtése, a hatások végiggondolása, az érintettek széleskörű bevonása, egy tartalmi, pedagógiai fejlesztési terv, a tanárok, tanulók és szülők tájékoztatása, egyéni és intézményi szinten szakmai segítség, facilitálás, és mindenekelőtt a mindezekhez szükséges időtáv biztosítása.

14. *Képessé tétel:* A pedagógusok, oktatók, vezetők képessé tétele, szemléletformálása a változások eredményességének alapvető feltétele. Ehhez megfelelő minőségű és hosszúságú képzések, tréningek, egymástól tanulási lehetőségek szükségesek, amihez fizetett szabadidőt kell biztosítani a résztvevőknek.
15. *Támogatás:* Minden olyan esetben, amikor a szabályozás megad az autonóm működéshez szükséges valamilyen jogosultságot, meg kell teremteni a fel- és előkészítő támogatás igénybevételének lehetőségét is.
16. *Hatásvizsgálat és korrekciós mechanizmus:* Rendszeres, nyilvános, transzparens mérés, értékelés a valódi pedagógiai hozzáadott érték feltárása, bemutatása és fenntartása érdekében. A szabályozás, támogatás, promóció felülbírálna az értékelés függvényében.
17. *Az oktatás egészében gondolkodva* kell végrehajtani a szak- és felnőttképzésre vonatkozó változásokat, amelyek a többi oktatási ágazatban is következményekkel járhatnak.
18. *Együttműködés:* Az ösztönzők és a szabályozás segítse a különféle szereplők és ágazatok együttműködését, a humán erőforrás és az infrastruktúra koordinált kihasználását, a tanulás és az egyén egyéb szükségletei holisztikus megközelítését.

A jelenlegi helyzet²

2020-ban jelentős reform történt a szakképzésben, és megváltozott a felnőttképzés szabályozása is. Az új rendszerek még nem közzismertek, a változások hatása, a lehetőségek kihasználhatósága nem mindig látható. Így fennáll a veszély, hogy a programalkotáskor, a szakpolitikai döntések meghozatalakor a döntéshozók *a régi rendszeren alapuló előfeltételezésekből indulnak ki*.

A szakképzési reform - a FIDESZ-kormányzás korábbi rombolásával ellentétben - *számos előremutató elemet* tartalmaz. A képzési szerkezetben és a tartalomszabályozásban módosult a merev struktúra és szabályozás; visszajött az ágazati alapozás és belépett az iskolatípustól független ágazati vizsga; korszerű elemek jelentek meg a számonkérésben és a módszertanban; a szakmai tartalom meghatározásába bevonásra kerültek a gazdaság szereplői; a szakma érettségivel szembeni preferálásának a helyébe az érettségit adó technikumok preferálása lépett, a diplomaszerezés lehetőségének hangsúlyozásával. Számos ponton azonban *nem történt előrelépés* (a "szakmunkásképzés" többségében hároméves maradt, továbbra sem megoldott az előzetes tudás tervezhető beszámítása, az iskolák nem kapták vissza önállóságukat, a NOKS dolgozók helyzete rendezetlen), és egyes intézkedések (12. utáni kilépés, illetve szakmával nappali érettségiszerzés lehetetlenné tétele, SNI-sek szakiskoláinak diszkriminálása, közoktatástól való teljes elválás) *kifejezetten károsak* voltak. *A gyakorlatban az elvileg helyes intézkedések többsége sem tud működni*, a megfelelő feltételek biztosítása, az érintettek érdekeltté tétele, a konzisztens jogi szabályozás hiánya és a hiányos szakmai, vezetői támogatás miatt.

Javaslatainkban [helyzetelemzésünk](#)ből kiindulva törekedtünk arra, hogy a 100 pontban leírt javaslatok közül a rövid és középtávon megvalósíthatókat a jelenlegi rendszer megtartható

² A [szakképzésben foglalkoztatottak helyzetét](#), a [fenntartás szabályozását](#), a [felsőoktatási továbbtanulást befolyásoló szabályozást](#) és az [SNI-sek szakképzésbeli helyzetét](#) külön háttéranyagokban tekintettük át.

elemeinek finomhangolásával, a megfelelő működést lehetővé tevő feltételek megteremtésével és néhány új elem beemelésével konkretizáljuk.

A *felnőttképzés terén* nem beszélhetünk stratégiai koncepción alapuló változásról. A jelenlegi rendszer - a korábbiakhoz hasonlóan - *esetleges, szétszabdalt, nem alkalmas a felnőttkori tanulás kiemelt társadalmi, gazdasági szerepének kezelésére*. A szabályozás külön kezeli a támogatott képzéseket, céljuktól és tartalmuktól függetlenül, és egyáltalán nem foglalkozik a napjainkban egyre fontosabb, szakmai végzettséget nem adó, nem támogatott képzésekkel - ennek megfelelően a kulturális intézményrendszer továbbra is kiesik a látókörből. Az uniós pénzek beáramlása ellenére *nem jelent meg* a rendszerben a validáció, a hitelesítés, a mobilitást, megosztott felelősséget támogató finanszírozás, folytatódott a tájékoztató, támogató szolgáltatások *leépülése*, a támogatott képzési programok *nem eredményesek és nem hatékonyak*. Az iskolák, a szakmaszerzési célú képzések a felnőttkori szakképzésben is erősen preferáltak lettek. A szigorúbb adatszolgáltatási kötelezettség eredménye nem látszik az informáltságban. Az IKK Zrt. és a Szakképzési Centrumok nem képesek ellátni a feladataikat a felnőttképzés területén. A képzések, a forrásfelhasználás eredményességét, hatékonyságát nem, vagy csak formálisan vizsgálják.

Itt egy teljesen új, a 100 pontban szereplő javaslatoknak megfelelő hozzáállás szükséges.

Javaslatok

I. Felnőttképzés

Alapvetések

A 100 pontban megfelelő részletességgel jelennek meg a felnőttkori tanulókkal kapcsolatban szükséges, rendszerszintű és konkrét intézkedések. A javaslatok - így a megszerzett tudás elismerése, a mindenki számára biztosított, a támogatást saját döntés alapján való felhasználását biztosító megoldások (pl. egyéni képzési számla), a személyre szabott és integrált munkaügyi képzési szolgáltatások és a tanulástámogató szolgáltató rendszerek kiépítése, a felnőttképzés hatásosságának nyomon követése, a készséggarancia rendszer kialakítása, a munkavállalók képzési jogának rögzítése, a hátrányos helyzetű térségekben élők, valamint a megváltozott munkaképességűek képzési lehetőségeinek biztosítása, a digitális képzésben való részvétel lehetővé tétele - a felnőttkori tanulás hatékony és méltányos rendszerének megalapozását szolgálják.

A javaslatok mindegyike megvalósítható az első két szakaszban.

Hangsúlyozni szeretnénk, hogy a felnőttkori tanulást *a választási kommunikációban és az ellenzéki programalkotási folyamatban társadalmi, gazdasági jelentőségének, az érintettek számosságának megfelelően kellene kezelni*, annak is a tudatában, hogy ezen a területen *jelentős uniós forrás állhat rendelkezésre*.

Már a választási kommunikáció során hangsúlyozni kell, hogy a *felnőttkori tanulóhoz, művelődéshez való jog* a közoktatásban való részvételhez hasonló alapjog, és az új kormányzat - az uniós ajánlásokhoz és a társadalmi/gazdasági szükségletekhez igazodva - segíteni,

támogatni kívánja az állampolgárokat a tanulási lehetőségekhez való hozzáférésben. Érdemes lenne néhány tervezett támogató intézkedést megnevezni.

Az alábbiakban felsoroljuk a felnőttképzésben szükséges és lehetséges azonnali intézkedéseket.

Javaslatok

Minisztériumi átalakítás: ajánlott a C-VET-et, a kulturális (közművelődési, könyvtár stb.) területet, a társadalmi esélyteremtő képzések felügyeletét megfelelő önállóság biztosításával az oktatásért felelős minisztérium irányítása alá helyezni, és ott megfelelő számban a területen jártas szakembereket alkalmazni. Szabályozni kell a kapcsolatot a foglalkoztatásért, gazdaságfejlesztésért felelős minisztériummal, valamint a szociális területtel.

Társadalmi bevonás: Haladéktalanul létre kell hozni egy, a SZIT-hez hasonló szervezetet - ha lehetséges, az Oktatáspolitikai Tanács részeként, ha nem, akkor ideiglenes jelleggel - az azonnali intézkedések, az érintettek számára fontos korrekciók megvitatására.

Célmeghatározás: Az érdemi intézkedésekhez elengedhetetlen a felnőttkori tanulás célrendszerének rögzítése. Egyértelművé kell tenni a kettős - gazdasági és egyéni/társadalmi - célt. A felnőttképzést a jelenlegi törvényi definíciónál szélesebben kell definiálni, ennek megfelelően kell módosítani a szabályozást, és a statisztikai, tájékoztatási célú adatszolgáltatást.

Előkészítő intézkedések: A támogatási és szabályozási rendszer átalakításához, a tájékoztató, tanácsadó, támogató, validációs, döntés-előkészítő háttér és szolgáltatások létrehozásához szükséges előkészítő lépéseket (EU ajánlások áttekintése, adatgyűjtés, korábbi javaslatok, rendelkezésre álló elemek áttekintése, előkészítő tanulmányok íratása, együttműködések jogi háttérének megteremtése, átszervezések előkészítése stb.) azonnal meg kell kezdeni.

Uniók forrásainak felhasználása: A stratégiai célkitűzéseknek megfelelő, átgondolt programok alapján pályázatok kiírása az uniós források lehívására.

Tájékoztatás: A rendelkezésre álló adatokat, tanulmányokat, részvételhez szükséges információkat azonnal hozzáférhetővé kell tenni, és a létező kezdeményezések felhasználásával hozzá kell kezdeni egy átfogó résztvevői és vezetői információs rendszer kialakításához.

Néhány jogot javasolt azonnal törvényben rögzíteni: ilyen a munkavállalók képzésekben való részvételének joga (a tanulási és munkaidő kapcsolatrendszerét a későbbiekben a Munka Törvénykönyvében szükséges szabályozni); az alacsony képzettségűek, illetve az idősök joga az alapkészségekhez, illetve a hiányzó - elsősorban digitális, illetve a munkába álláshoz elengedhetetlen - kompetenciákhoz jutáshoz és a támogató szolgáltatásokhoz.

Néhány javasolt támogatás már az első szakaszban bevezethető: ilyen lehet a képzésre való utazáshoz utazási kedvezmény; állami hozzájárulás a digitális felnőttképzésben való részvétel feltételeinek biztosításához.*

Protekcionalista szabályozási elemek kiiktatása: Ilyen elem pl. a kötelező továbbképzések indításának korlátozása, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű képzés előnyei a hitel folyósításánál,

C-VET és I-VET kapcsolata: Nem megengedhető, hogy a garantált bérminimumra és munkakör betöltésére jogosító középfokú szakmai végzettség csak iskolai rendszerben legyen megszerezhető. A felnőttképzésben megszerezhető első szakképesítés ingyenessége ne függjön attól, hogy iskolában vagy felnőttképzőnél készülnek fel rá

Felnőttképzés túlszabályozottsága: A szabályozási anomáliák feltárása érdekében megbeszéléseket kell folytatni a képzők és a vállalkozások képviselőivel és a szakértőkkel. Az adminisztrációs terheket és a túlszabályozást enyhíteni szükséges, ez azonban nem mehet sem a hatékonyság megállapításához vagy tájékoztatáshoz szükséges adatok rendelkezésre állásának, sem a tanulók kiszolgálásának a rovására.

Finanszírozás: Felül kell vizsgálni a képzési hitel szabályait. Nem megengedhető, hogy a jelenlegi egyetlen támogatási lehetőségből törvényileg ki legyenek zárva a leginkább rászorulóak. A szakképesítés ingyenes megszerzésének lehetősége nem köthető az iskolákhoz.

Létező lehetőségek kihasználása: Digitális tananyagok és szolgáltatások teljeskörű vagy részleges hozzáférhetővé tétele; az ingyenesen hozzáférhető anyagok számára szerver és technikai szupport biztosítása. Lépéseket kell tenni a települési közművelődési infrastruktúra és szakembergárda felnőttképzési szolgáltatásokba való bevonása érdekében.

A közművelődés állami felügyelete: Nemzeti Művelődési Intézetet és a hozzárendelt képzés- és támogatásfelügyeletet vissza kell venni állami kézbe.

Személyes adatok védelme: Az oktatási nyilvántartás szabályozását adatvédelmi szempontból felül kell vizsgálni, és lehetőség szerint az azt kezelő magáncég (eKréta) jogosítványait korlátozni kell.

Digitális Oktatási Stratégia célkitűzéseinek megvalósítása: Lépéseket kell tenni a DOS felnőttkori tanulással kapcsolatos megvalósítása érdekében. Ezek a következők: legyen biztosított a teljes felnőtt életút során a digitális kompetenciák szükség szerinti fejlesztése; a felnőttkori digitális tanulás támogató környezetének megteremtése és a digitális átalakulás koordinációjának biztosítása; színvonalas digitális tartalmak és nyitott oktatási segédanyagok folyamatos és a szükségleteknek megfelelő bővülésének, frissítésének és könnyű elérhetőségének biztosítása; a digitális tanulás és IKT használat gyakorlati alkalmazásának és széleskörű elterjesztésének elősegítése a felnőttkori tanulásban; a szakpolitikai döntések megalapozására alkalmas, szisztematikusan felépített, hatékonyan működő mérés-értékelési és jelentési rendszer kialakítása.

II. Szakképzés intézményrendszere

Alapvetések

1. *Területi, önkormányzati megközelítés:* Az együtt kezelt terület nem lehet kisebb a jelenleg a szakképzési centrumok által lefedett nagyságrendnél (ez kb. 3-6 járás). A főváros tervezési szempontból egységben kezelendő. Nem szabad megfeledkezni a nagyobb egységben szerveződő szakképzés (Agrárcentrumok), illetve az országos beiskolázású iskolák kezeléséről sem.
2. *Ágazati és foglalkoztatási megközelítés:* A szakképzésben a területi koordináció mellett biztosítani kell az ágazati koordinációt is. Ebben az ágazati készségtanácsoknak szerepet kell adni. Emellett szükség van országos koordinációra, és a foglalkoztatási, gazdaságfejlesztési szempontok figyelembe vételi lehetőségére is.
3. *Közoktatási és felnőttképzési kapcsolódás:* Tervezésben és kapacitáskihasználásban együttműködés szükséges.

Javaslatok

4. *Centrumok és iskolák:* A centrumok rendszerét nagyjából a mai területi lefedettséggel (ill. a főváros, ill. az agrár terület esetén ágazati elkülönültséggel) meg kell tartani, azonban az iskoláknak fokozatosan, igényeikhez és lehetőségeikhez igazodva vissza kell adni a korábbihoz hasonló önállóságot szakmai, munkáltatói és gazdasági téren, az együttműködések finansziális és elismerésbeli ösztönzése mellett. A Centrum koordinációs és back office jellegű feladatokat kell ellásson. (Részletesen lásd a [Centrumok, iskolák, képzőközpontok](#) c. dokumentumot.)
5. *Centrumok vezetése:* Egy törvénymódosítással meg kell szüntetni a kancellári rendszert. A módosított hatásköri szabályok szerinti főigazgatói és gazdasági vezetői állásokat meg kell pályáztatni, ami lehetőséget biztosít a szakmailag, emberileg megfelelő személyi döntések meghozatalára. A pályázatok elbírálásáig maradjon a kettős vezetés. *Semmiképpen sem célszerű a kancellárok helyett automatikusan a főigazgatókat bízni meg a vezetéssel*, részben, mert az iskolák nagyobb önállóságával a centrumvezető inkább szervezeti, mint szakképzési szakember kell legyen, másrészt mert sok helyen a kancellár az alkalmasabb személy. Az etikátlanul kinevezett, alkalmatlan vezetők már a pályázat elbírálása előtt, az iskolák véleményének figyelembevételével leválthatók.
6. *Fenntartás:* A fenntartásra több javaslat született (bővebb kifejtés a [Fenntartás kifejtése](#) c. dokumentumban.) Minden esetben szükség van megfelelő jogosítványokkal felvértezett *Tanácsadó testület* létrehozására. A megoldások közötti döntés függ az önkormányzati rendszer esetleges változásától, a köznevelésben felálló fenntartói rendszertől, illetve a politikai akaratától.

Lehetőségek:

- a fenntartó a Centrum területén létrejövő közoktatási intézményfenntartó szervezetek, ill. intézményfenntartó városi önkormányzatok társulása, átadott jogosultságokkal (ez felel meg az ELEGY-ben szereplő javaslatnak) - ez segítené a térségi együttműködést és tervezést, de a társulások társulása nehézkessé teheti a döntéseket és felülírhatja a térségen túlmutató gazdaságpolitikai szempontokat; Agrárcentrumok esetén nem megoldható;
- a fenntartó a főváros/megyei jogú város/megye önkormányzata, átadott jogosultságokkal (2010 előtt ez volt a rendszer, kiegészítve néhány városi fenntartóval) - ellene szól a megyei önkormányzatiság jelenlegi gyengesége, a megyehatáron átnyúló vonzáskörzetek, a megyei jogú városok és a megyék közötti ellentét, a nem ehhez igazodó közoktatási fenntartói rendszer
- fenntartó marad a minisztérium, de a Centrumok/iskolák megkapnak minden "szoft" jogosultságot - ez segítené a gazdasági, foglalkoztatáspolitikai szempontok figyelembevételét, amire az iskolai szakképzés zárószakaszában feltétlenül szükség van, és a szakképzésnek mint alrendszernek a hatékony érdekképviseletét a kormányzaton belül
- a fenntartó a Centrumhoz tartozó iskolák társulása - ebben az esetben azonban a Centrum nem lesz állami/önkormányzati intézmény

A fenntartói szerkezetről célszerű minél hamarabb dönteni, de az első tanévben mindenképp maradnia kell a minisztériumi fenntartásnak, az iskolai jogosítványok megadása mellett. Nem hagyható figyelmen kívül a szükséges humán erőforrás megléte, illetve biztosíthatósága.

7. *Társadalmasítás:* Az iskolákban a közoktatás általános szabályai szerint szükséges a tantestületek, alkalmazottak, diákok és szülők bevonása a döntésekbe, emellett

azonban elengedhetetlen a duális képzésben érintett vállalkozások bevonása. A gazdasági, társadalmi vonzáskörzet érintettjeinek bevonása szükséges az SZC szintű célok kijelölése és az SZC-k teljesítményére történő reflexió vonatkozásában. A Centrumok mellett tényleges jogosítványokkal rendelkező tanácsadó (fenntartó?) testületeket szükséges létrehozni, amelyben meghatározó szerepe van az iskolák képviselőinek, és amelyben a szakmai és vállalkozói szervezetek, a térség meghatározó gazdasági szereplői, a szakszervezetek és a közoktatási intézményfenntartó/tanácsadó szervezetek vagy az önkormányzat (szintje, formája később meghatározandó) is képviselve vannak.

8. *Mérethatékonyság és tanulók kiszolgálása:* A szakmai kínálatnak - észszerű keretek között - biztosítani kell, hogy a tanulók számukra elérhető körzetben tudjanak a kívánt ágazatban tanulni. Ugyanakkor a fejlesztéseknek tekintettel kell lenni a mérethatékonyságra, és ahol lehetséges (pl. városon belül) törekedni kell több tanulót kiszolgáló iskolaközpontok létesítésére. Ehhez célszerű lenne felmérni a jelenlegi infrastruktúrát, és az elavult épületek felújítása helyett zöldmezős beruházásokkal korszerű épületeket, a mai technológiának megfelelő, zöld, fenntarthatóbb megoldásokat létrehozni.
9. *Szakiskolák:* A szakiskolák szakképző intézménynek kell minősüljenek, a szakképző intézményekre vonatkozó általános szabályok szerint tartozhatnak a Centrumokhoz. Ehhez biztosítani kell a centrumokban a gyógypedagógiai kompetenciákat (Erre az SNI-sek integrált szakképzése miatt is szükség van.)
10. *Szaggimnázium:* Külön kezelésük nem indokolt. Részben szakképző intézménynek, részben gimnáziumnak kell besorolni őket. (Felülvizsgálandó, hogy mely pedagógiai, közművelődési, művészeti szaggimnáziumi képzéseket indokolt szakmának tekinteni.)
11. *Képzőközpontok:* (Ágazati, vállalati és felsőoktatás tudásközpontok) létrejöttét bátorítani kell oly módon, hogy a fenntartók közé a Centrum lehetőleg bekapcsolódjon, azonban sem az alapítást, sem a szolgáltatások igénybevitelét nem lehet kötelezővé tenni. (Részletesen l. a [Centrumok, iskolák, képzőközpontok](#) c. dokumentumot.) A képzőközpont több centrumot is kiszolgálhat, és létesítési feltételként megszabható, hogy a térségben működő felnőttképzők, illetve a Centrumhoz nem tartozó iskolák is használhassák. A képzőközpont nem tartozik a közoktatás fenntartói rendszerébe.
12. *Vegyes profilú intézmények:* Mind a Centrumokban, mind azokon kívül lehetnek olyan intézmények, amelyek a szakképzés mellett gimnáziumi, általános iskolai, óvodai feladatokat is ellátnak. A profiltisztítás általában nem kívánatos, hiszen az iskolán, fenntartón belüli sokszínűség könnyebbé teszi az egyéni tanulási utak megvalósulását és a hosszabb egységes képzés esetén szükséges változtatásokat. A vegyes profilú intézmények bizonyos korlátozásokkal dönthetnek a Centrumhoz, illetve az önkormányzati társuláshoz való tartozásról.
13. *Kollégiumok:* A kollégiumok működhetnek egy-egy Centrum vagy azok társulása vagy a térségi közoktatási intézményfenntartó fenntartásában.
14. *Együttműködések, közös tervezés, közös kapacitáskihasználás:* A térségi közoktatási tervezésbe a Centrumokat, ill. a nem állami fenntartású szakképzőket is be kell vonni. Megoldást kell találni arra, hogy a középfokú oktatás, illetve a szolgáltatások tervezése a Centrum által lefedett területek szintjén történjen. **Biztosítani kell a kapacitások közös használatát, különösen a Centrumon kívüli és centrumos iskolák vonatkozásában.**
15. *Szektorsemlegesség és világnézeti semlegesség:* A szakképző intézményekre vonatkozóan az alapítványi és magán, az egyházi és az egyetemi fenntartás és iskolaalapítás joga megmarad (önkormányzatnak is kell jog?).

Létező szakképző intézmény a továbbiakban nem adható át egyháznak vagy ideológiailag elkötelezett szervezetnek. Lehetővé kell tenni a jelenleg egyházi kézben lévő szakképző intézmények állam (szakképző centrumok, ill. önkormányzati társulások) általi átvételét (közös megegyezéssel).

Meg kell vizsgálni, hogy egy adott térségben minden ágazatban van-e lehetőség nem egyházi képzésben való részvételre. Amennyiben nincs, akkor a közoktatás hasonló intézkedései az irányadóak. Nem megengedhető, hogy a humán ágazatokban az egyházi intézményeknek kizárólagos szerepe legyen.

16. Finanszírozás: (82. pont) A szakképzési feladatellátás állami finanszírozása normatív alapú, de az ágazat költségigényére és egyéb korrekciós tényezőkre tekintettel kell legyen. A normatíva és a tanulói juttatások nem függhetnek sem a tulajdonostól/fenntartótól, sem attól, hogy vegyes profilú-e az intézmény. Nem zárhatók ki egyes ágazatok, illetve az SNI-sek a szakképzési juttatásokból.*

17. Háttérintézmények, szolgáltatók, nyilvántartások: A kutatási, szolgáltatói feladatokat ellátó intézményrendszer helyreállítása/létrehozása során (kutatóintézetek, könyvtárak, szakmai szolgáltatók, szakszolgálatok stb.) a szak- és felnőttképzés szempontjaira tekintettel kell lenni. A *speciális szakképzési kérdések* - I-VET és C-VET-ben együttesen - kezelésére indokolt egy fejlesztési és módszertani központ létrehozása. Az ifjúsági képzés esetén a nyilvántartási, információszolgáltatási, szakszolgálati, pályaorientációs, jogorvoslati stb. feladatokat a szakképzés esetén ugyanaz az intézmény kell biztosítsa, aki a közoktatási többi részét is kiszolgálja. Biztosítani kell, hogy az intézmények ellássák a szak- és felnőttképzésben tanulókat és dolgozókat is, és rendelkezzenek ezeken a területeken kompetens tudással rendelkező szakemberekkel.

III. Foglalkoztatás a szakképzésben³

Alapvetések

Az oktatási rendszer, így a szakképzés legfontosabb fogaskerekei a foglalkoztatottak. A rendszer működtetését az eddigekben az előíró, kísérletezgető, gyors és követhetetlen irányváltásokkal, korrekciókkal terhelt átalakítások jellemezték. Többek között ez az alapja a foglalkoztatottak körében tapasztalható bizalmatlanságnak és ellenállásnak. Ennek feloldására a szakképzés reformja során a foglalkoztatottakkal kapcsolatos alábbi alapelvek figyelembevételét javasoljuk:

- *Bizalom:* teljes transzparencia, az érintettek bevonása, az együttműködés erősítése
- *Kiszámíthatóság:* Közép- és hosszú távon is egyértelmű célmeghatározások, folyamatszabályozás a működés minden területére, feladatok, prioritások és ütemezés
- *Megbecsültség:* közalkalmazotti jogviszony vagy az annak megfelelő jogok helyreállítása és bérrendezés
- *Támogatás:* a meglévő és a továbbiakban jelentkező szakmai kihívásokra való válasz- és megoldáskeresés során sokrétű, mind a pedagógusok mind a vezetők számára elérhető támogatás biztosítása, a legkorszerűbb tanulás-, vezetés- stb. -tudományi szempontok figyelembevételével

Javaslatok

³ A jelenlegi helyzet értékelését lásd [itt](#).

A) Egységesség a közoktatási intézményekben dolgozókkal

A közalkalmazotti jogok helyreállítása az önkormányzati és állami fenntartású intézményekben alkalmazottak számára vagy az annak megfelelő jogosultságok biztosítása

- A munkaviszonnyal történő szembeállítás és a tévhitek eloszlátása: annak hangsúlyozása, hogy a Kjt. nem akadályozza a differenciált bérezést
- Forrás biztosítása a felmondási idő alatti illetményre annak érdekében, hogy a felmondás magasabb költsége ne akadályozza az alkalmatlanok elbocsátását*

Pedagógusok és nem pedagógusok számára a közoktatással azonos bérrendszer - helyreállítva ezzel az előmeneteli rendszert (de nem visszahozva a jelenlegi köznevelési életpályamodellt), az illetménypótlékok rendszerét, kiegészítve a köznevelésben is remélhetőleg bevezetésre kerülő minőségfüggő, differenciált bérelemmel.

A közoktatási törvény szabályozza a foglalkoztatási kérdéseket, figyelembe véve a szakképzés speciális foglalkoztatási kérdéseit is. Az „oktató” elnevezés helyett ismét a „pedagógus” kerüljön bevezetésre.

- Egyes feladatokra más foglalkoztatási formák is lehetségesek.
- Bértábla visszaállítása, az életkor szerinti béremelkedés ellaposításával, és egyes szektorspecifikus elemek beemelésével.

B) Munkáltatói jogok gyakorlása, vezetői megbízások

(A szabályozást a majdani fenntartói és intézményrendszerhez szükséges igazítani.)

Az intézményi autonómia és az igazgatói jogkörök lehető legnagyobb mértékű helyreállítása, a feltételek megteremtésével. Transzparens egyeztetések után fokozatosan kerüljenek vissza a munkáltatói (és gazdálkodási) jogkörök. Fontos a szakmai irányítás autonómiájának hangsúlyozása

A nevelőtestületek jogainak helyreállítása: az igazgató szakmai kérdésekben csak végrehajtó. Az igazgatói pályázatát átláthatóvá kell tenni. A kinevezések esetén - a közoktatás más intézményeihez hasonlóan - lehetőséget kell adni a tantestületeknek, a szülőknek és a diákoknak a véleményezésre; nagyfokú egyet nem értés esetén ne lehessen igazgatót kinevezni.

Az etikátlan igazgatói kinevezések felülbírálata valamiféle „bizalmi szavazás” alapján. A centrumok kettős vezetését (főigazgató és kancellár) meg kell szüntetni: az új vezetői feladatra új pályázatot kell kiírni. Az átmeneti időben maradjon a kettős vezetés. (Részletesebben l. az intézményekre vonatkozó javaslatoknál.)

C) Bérezési elvek, vezetői értékelés, ösztönzők

A munkabér három elemből álljon: illetménypótlékokat is tartalmazó alapbérből, a többletfeladatok elismeréséből és a minőségi pótlékból.

Illetménypótlékok alkalmazása (címpótlékok, illetménypótlékok, idegennyelv-tudás pótlék, ágazati, szakmai sajátosságokra megállapított pótlék (Kjt. 70-75.§)) A 326/2013-as EMMI rendelet szemlélete, további illetménypótlékok kidolgozása (további használt szakképesítések vagy készségek elismerésére, SNI, BTMN stb. tanulókkal való foglalkozásra, vizsgáztatási feladatokra stb.

Többletfeladatok, feladatkörök elismerése: Keresetkiegészítés vagy jutalom (Kjt. 77.§)

Differenciálás: A bérmegállapítás az igazgató joga legyen. Ennek során figyelembe kell vennie a tanulói és munkatársi értékeléseket is; ismerni és értelemszerűen alkalmazni szükséges a vezetői értékelés, differenciálás más területeken alkalmazott HR-eszközeit.

Az elismerés egyéb lehetőségei: Az érintettek bevonásával célszerű kialakítani a szakképzésben a jutalmak, elismerések rendszerét (díjak, tanári-oktatói ösztöndíj, publikálási lehetőségek); ezekről megfelelő tájékoztatás szükséges.

Színes karrierutak, fejlődési és kibontakozási lehetőségek: oktatás, külföldi és belföldi tanulmányutak, projektfeladatok, külföldi és belföldi cseretanítások, felnőttoktatásba és -képzésbe való bekapcsolódás stb.

D) A munka tartalmi meghatározása, a munkakörök

Alapelv: a pedagógusokra vonatkoztatva ez alapos egyeztetés után, hosszútávú stratégiával, intézményesített szakmai támogatással és a már működő képzési, ill. továbbképzési rendszerrel képzelhető el

Munkaidő racionalizálása: Cél az 50-60 órás heti munkaidő elkerülése, elvárás a heti 40 óra tervezhetősége. Ezen belül a tanórak (foglalkozások, neveléssel-oktatással kötött munkaidő) számának egyértelmű meghatározása (**kötelező óraszám: 22 óra**).

- A közoktatás egészére szükséges annak eldöntése, hogy a tanított tanulók és tantárgyak miatt eltérő felkészülési és értékelési idő, a tananyagok és módszertani anyagok készítése miatt adódó többletfeladatok befolyásolhatják-e a kötelező tanórak számának meghatározását.
- Racionalizálásra helyi (intézményi), szakmai és érdekképviselői egyeztetések és megállapodások után kerülhet sor.

Nem pedagógusok (NOKS, technikai, adminisztratív és kisegítő munkakörök): a jogszabályi keretek megalkotása, melyben nagy mozgástér javasolt a munkáltatónak, akár a munkakörök kialakításához is. A jogszabályok és a finanszírozás biztosítsák a szükséges NOKS státuszokat Centrum vagy iskolai szinten.

E) Egyéb foglalkoztatási kérdések

Nyugdíj melletti foglalkoztatás lehetősége.

Pedagógiai végzettséggel nem rendelkezők megbízásos alkalmazásának lehetősége maradjon meg, az iskolai pedagógiai programjában szabályozott elvek alapján.

F) Minőségbiztosítás, ellenőrzés

Iskolák esetén:

- Fenntartói minőségirányítás és intézményi önértékelés
- Az intézményi önértékelés része kell legyen a pedagógusok tanulói értékelése

Duális képzők, képzőközpontok esetén:

- Iskola és duális partner közösen értékel és minősít a közösen kialakított képzési program alapján;
- A megfelelő képzésért az iskola felel; az iskola jelzése alapján a duális képzőhely a képzés folytatásától eltiltható.
- **Meg kell valósítani a duális képzők oktatóinak tanulói értékelését**
- **Státuszt, pénzforrást szükséges biztosítani az iskola számára a kapcsolattartási, monitoringozási feladatok végzésére. ***
- *A kamara szerepét* a duális képzés engedélyezésénél felül kell vizsgálni. Ez a szerep logikusan nem a kamarákat, hanem a képzők és tanulók mellett a munkaadói és munkavállalói szervezeteket illeti meg, azonban jelenleg nem a többi szervezetnél nem áll rendelkezésre a szükséges országos lefedettség és kapacitás.

G) Képzés/továbbképzés ⁴

Kötelező továbbképzési részvételre vonatkozó szabályozás:

- A közismereti tárgyakat oktatók esetében legyen független az intézménytípustól; a közoktatásban jelenleg érvényes 55 éves korhatár alkalmazása, amely fokozatosan emelendő.
- Szakmai tanárok, szakoktatók esetén a továbbképzési kötelezettség alól életkorra való tekintettel jogszabályi felmentés ne legyen lehetséges, de az igazgató engedélyezhessen felmentést.
- Szakmai tanárok, szakoktatók esetén - szakterülettől függően - a képzési ciklus legyen a jelenleginél rövidebb. (Ez a változtatás megfontolandó a közismereti tanárok esetén is.)

Felnőttképzési alapelvek alkalmazása: A továbbképzésekre vonatkozóan is alkalmazni kell a felnőttképzés megosztott felelősségre, tájékoztatásra, elismerésre, eredményességre és hatékonyságra vonatkozó általános elveit.

Horizontális és egyéb nem hagyományos tanulási lehetőségek: Oldani kell a rendszer merevségét, és a formális, engedélyezett továbbképzések mellett más kompetencianövelési módok elismerésére is szükség van. Ösztönözni és támogatni kell az intézményen belüli és intézmények közötti horizontális tanulási lehetőségeket, amelyekhez külső facilitációt szükséges biztosítani. Dedikált időt kell biztosítani a közös tanulásra.

Hasznosulás: Ösztönözni és segíteni szükséges, hogy a képzésválasztás igazodjon az iskolai, ágazati igényekhez, és az iskolák a továbbképzésen tanultakat saját körülményeiknek/feltételeiknek megfelelően beágyazzák napi gyakorlatukba.

- A szakmai tanárok/oktatók esetén a **képzőközpontokat** be kell vonni a továbbképzésekbe: részt kell vállalniuk (igény esetén) a centrumban dolgozók továbbképzésében, és az ottani oktatókra is vonatkoznia kell valamilyen továbbképzési kötelezettségnek.

Koordináció: A képzések indításánál és a “beiskolázásnál” figyelembe kell venni, hogy a szakképzésben nagyon szerteágazóak a képzési igények. Centrum-, ágazati, minisztériumi szinten érdemes az igényeket koordinálni, figyelembe véve a nem állami, ill. nem centrumhoz tartozó iskolákban felmerülő igényeket is.

A finanszírozás biztosítása: A továbbképzésekre fordítható keret fenntartótól függetlenül, normatív alapon járjon a szakképző intézményeknek, ne csak esetlegesen kapják a szakképzési centrumok.

Elismerés, bérezés: Szakvizsgák, doktori képzés elismerése, az indokolt felsőoktatási képzések (pl. fejlesztő pedagógus) állami, ill. intézményi finanszírozása. A kötelező továbbképzések teljesítése jelenjen meg a bérezésben a fizetési fokozat szerinti várakozási idő csökkentésével.

Vezetők, a szervezeti működést biztosítók kötelező képzése: A szervezeti változás kulcsa a vezető – lényeges felvértetni azokkal a képességekkel, készségekkel, amelyek segítik a szervezetben kívánatos változásokat. Ennek módja lehet célzott továbbképzés, coaching, vállalati vezetőkkel közös tanulás, eszmecsere, de legfontosabb ezt követően/párhuzamosan vezetői csoportok létrehozása, ahol külső segítséggel (facilitáció) egymástól is tudnak tanulni, ill. új tudásokat közösen konstruálni. A közoktatási vezető képzés célja és tartalma is ennek megfelelően kell változzon.

Gyakorlati oktatók: Továbbra is kötelező kell maradjon a pedagógiai ismeretek megszerzése a mestervizsga vagy a (jelenleg kamarai szervezésű) gyakorlati oktató képzés keretében.

⁴ A képesek céljával és módszereivel részletesebben foglalkozik az [Alkalmassá tétel, szemléletváltás, humánerőforrás-fejlesztés](#) c. előterjesztés.

Szakmai szolgáltatások: Vissza kell állítani és szakképzési tudással, tapasztalatokkal rendelkező kollégákkal kell megerősíteni a pedagógiai kutatások, fejlesztések intézményi háttérét és a pedagógiai szakmai szolgáltatások országos rendszerét, amelynek a szakképző intézmények számára is szolgáltatnia kell.

III. Szelekció, esélyegyenlőség, felsőoktatási továbbtanulás (benne: 18 éves kori tankötelezettség, négyéves szakképzés)

Alapvetések

A jelenlegi iskolarendszer, a 14 éves kori választási kényszer önmagában szelekciós tényező. A szakképzésben - különösen az érettségit nem adó, jelenleg hároméves szakképző iskolában - a gimnáziumokénál jóval magasabb a hátrányos helyzetű, SNI és BTMN tanulók aránya. Az esélyegyenlőtlenségeket mérsékelheti:

- a szakképzés minőségének javítása, a szükséges kompetenciák fejlesztése
- a korai iskolaelhagyás elkerülését segítő intézkedések (tankötelezettségi korhatár emelése, min. 4 éves képzési idő, újszerű képzési formák)
- a választás életút-befolyásoló szerepének mérséklése (zsákutcamentesség, a továbbtanulás segítése, a végzettségszerzés rugalmassága, felnőttkori tanulási lehetőségek)
- a különleges bánásmódot igénylő tanulókat segítő intézkedések

A 2020-as szakképzési reform az újszerű képzési formák (orientációs évfolyam, műhelyiskola, duális képzés új lehetőségei), az ágazati alapképzés bevezetésével, a felsőoktatási továbbtanulás megkönnyítésével, az ösztöndíjrendszer reformjával tett néhány lépést ebbe az irányba - ezek az elemek megtartandók. Más lépések viszont éppen a zsákutcamentesség ellen hatnak.

Javaslatok

A) 4 éves „szakmunkásképzés” és 18 éves kori tankötelezettség bevezetésének időpontja és megvalósítási módja

- A tankötelezettség teljesítéseként a 18 éves életkor vagy legalább egy részszakma megszerzése azonnal előírható, hisz a szakképzési törvényben már most ez szerepel. Annyi változás szükséges, hogy az államnak ugyanolyan kötelezettségei legyenek a 18 év alatti, részszakmával nem rendelkező tanuló képzése érdekében, mint a 16 éven aluli, tanköteles tanuló esetén, és ne a szülő felelőssége legyen, hogy találjon képzőhelyet.
- Ez a feltétel a következő tanévtől a gimnazistákra is kiterjeszthető.
- A legalább 4 éves szakképzés és a 18 évig kötelező iskolában maradás a két év múlva kezdőknél tehető általánosan kötelezővé, de addig is preferálhatók a 4 éves megoldások.
- A 4 éves képzésben maradás többféleképp is megoldható, ebben az iskoláknak szabadságot kell adni. Lehet orientációs évfolyam (ahol erre megvan a humán erőforrás), lehet a 3 év után második szakképesítés vagy érettségire felkészítés, lehet a korábbi rendszerhez hasonló, 4 évre elnyújtott, közismerettel bővített szakképzés, vagy más, újszerű megoldás.

- A többféle megoldáshoz ajánlások, szakmai támogatás, kimeneti standardok és a tanulókat védő szabályozás szükséges.

B) Kimeneti standardok

A kimeneti standardok teljesítésének ellenőrzéséhez nem szükséges külön vizsga, az többféle módon (pl. portfólió) ellenőrizhető. Azok számára esetleg előírható a standardok teljesítésének vizsgával való mérése, akik más iskolában kívánnak 2 év alatt az érettségire felkészülni.

C) Zsákutcamentesség, továbbtanulás segítése⁵, végzettségszerzés rugalmassága

Korai választási kényszer: Alapvető probléma, hogy 14 éves korban kell a “pályaválasztásról” döntést hozni. Megfelelő előkészítés után úgy szükséges átalakítani az iskolarendszert, hogy az egységes képzés meghosszabbításával későbbre kerüljön a választási kényszer.

Ösztöndíjak: A 100 pontban írottaknak megfelelően javasoljuk, hogy a szociális ösztöndíj a gimnáziumban tanulóknak is járjon. *

Érettségi, ill. technikus végzettség szakképző iskolai tanulók részére: A szakképző iskolákban végzetteknek legyen lehetőségük arra, hogy nappali képzésben készülhessenek fel rövidített idő alatt az érettségire. A gimnáziumi érettségi megszerzésén kívül legyen lehetőség a technikai érettségi (érettségi plusz technikus végzettség) megszerzésére három év alatt. A képzésbe való belépés feltételül előírható közismereti vizsga, azonban ennek előírása esetén az erre való felkészítést a szakképző iskolának biztosítania kell.

Választható érettségi tárgyak: A szakképzés minden formájában tanulók számára szakiránytól függetlenül lehetővé kell tenni a tanuló érdeklődésének és képességeinek megfelelő irányban történő felsőoktatási továbbtanulást. Ennek érdekében biztosítani kell a felvételhez szükséges érettségi tárgyból a közép- és emelt szintű vizsga lehetőségét. ennek megszervezése az iskolán kívüli erőforrások/kapacitások/együttműködések bevonásával lehetséges.

12. évfolyamon iskolaelhagyás lehetősége, érettségi lehetőségek bővítése: A szakgimnáziumokhoz hasonlóan a technikumban is legyen lehetőség teljes értékű érettségi letételére a 12. év végén. A 13. év végén is legyen lehetséges a szakmai vizsga helyett más tantárgyból érettségizni (nem feltétlenül az iskolában, de szervezett formában.) A kötelező tárgyak mellett akár a 12., akár a 13. évfolyamon lehessen további tárgyakból érettségizni.

Karrierirodák, segítő szolgáltatások: A centrumokban működjenek karrierirodák, amelyek célja a segítségnyújtás az egyéni tanulási utakhoz (iskolatípus, szakma- és ágazatváltás, fakultációválasztás, vendégtanulóság stb.), a felsőoktatási továbbtanuláshoz, valamint a munkába álláshoz. A szakszolgálatok pályaaorientációs szolgáltatásai szolgálják ki a szakképzést is.

Felkészítés: Ismertté kell tenni azt a lehetőséget, hogy az iskolában nem tanított tárgyakból is lehet érettségizni, és biztosítani kell a felkészülés lehetőségét. A rendszer épüljön be a centrumok működésébe, de a területen működő gimnáziumokkal is ki kell építeni ennek érdekében az együttműködést. Az iskolának, a centrumnak, illetve a térségi iskolafenntartó társulásnak biztosítania kell bármilyen tárgyból és szinten a vizsgára való felkészítést. A más

⁵ Háttéranyagunk bemutatja a [felsőoktatási továbbtanulást befolyásoló jelenlegi szabályozást](#)

iskolában vagy a centrum, a térségi társulás, felsőoktatási intézmény szervezésében való tantárgyi és vizsgafelkészítésekre járjon normatív támogatás.*

Egyéni tanulási utak, képzések összehangolása, képzési idő lerövidítése: A szabályozásnak és az érdekeltségi rendszernek támogatnia kell az egyéni tanulási utakat. Legyen lehetőség olyan tárgyból is érettségizni, amit a tanuló az iskolában nem vagy csak egy évig tanult. Törekedni kell a beszámíthatóságra, a validációra, a felsőoktatási képzések és az azt megelőző szakképzés összehangolására a teljes képzési idő lerövidítése érdekében. A beszámíthatóság megállapítását mérési eszközökkel kell támogatni, az iskolákat, Centrumokat érdekeltté kell tenni a beszámításban. Biztosítani kell a szakmák, szakképesítések leírásában szereplő tanulási eredmények tanúsítását, részszzakképesítés igazolását.

Szakmatanulás érettségi után, illetve szakmai végzettség birtokában: Támogatni és kiterjeszteni kell azt a lehetőséget, hogy érettségi vagy szakmai vizsga birtokában azonos ágazatú ágazati vizsgával 1, anélkül 2 év alatt nappali képzésben, illetve beszámítási lehetőségekkel nem nappali képzésben bármilyen szintű szakmát meg lehessen szerezni.

Második szakma ingyenessége: A 25 éven aluliak számára meg kell maradjon a második szakma ingyenessége, azonban a 25 év felettieknél helyett az erre fordított összeget más formában szükséges a szakmai képzésben részt venni kívánók számára elérhetővé tenni.

Felsőoktatási lemorzsolódás megakadályozása: Az egyetemek fordítsanak figyelmet a szakképzésből szakmai vizsga alapján felvettek alapozó tárgyakból való felkészítésére, a kreditbeszámítással felszabaduló idő felhasználásával.

Kreditbeszámítás, okleveles technikus képzés: Törekedni kell arra, hogy minél több területre/egyetemre ki lehessen terjeszteni a technikumi és a felsőoktatási képzési követelmények összehangolását, ki kell terjeszteni a kreditbeszámítási lehetőséget, és meg kell oldani, hogy a beszámítás ne csak egy-egy intézmény esetén legyen lehetséges. Az okleveles technikus képzést a gimnáziumot végzettek számára is lehetővé kell tenni, és a lehetőséget ismertté kell tenni. Meg kell könnyíteni az átlépést az okleveles technikus osztályokba.

Felsőoktatás színesebb kínálata, post-secondary képzések: A felsőoktatási expanzió érdekében a felsőoktatási munkacsoport által javasolt színesebb képzési kínálat segítheti a szakképzésből való belépést, azonban a szakképzésből jövők számára is elérhetővé kell tenni a hagyományos képzési formákat és a nagy presztízsű szakokat. A szakképzés és a felsőoktatás post-secondary képzéseit egységes szakpolitika részeként kell kezelni.

Nem nappali felsőoktatás: A részvétel a felnőttkori tanulás szerves részeként támogatandó, kezelendő, a nappali képzéssel azonos támogatások igénybevételi lehetősége mellett.

Pontszámítás: Bár a közismereti tárgyak figyelmen kívül hagyásának lehetősége a felsőfokú továbbtanuláshoz nem egyértelműen támogatandó irány, a szakirányú továbbtanulás esetében nem javasoljuk a mostani lehetőségek visszavonását. Amennyiben a megkívánt felvételi feltételek a felsőoktatási intézmények hatáskörébe kerülnek, a változtatásoknak már a technikum választásakor - tehát 5 évre előre - ismerteknek kell lenniük.

D) Sajátos nevelési igényű és BTMI tanulók szakképzése⁶

⁶ A jelenlegi helyzet bemutatását lásd [itt](#).

Alapvetések

A különleges bánásmódot igénylő tanulókat megillet minden, a többségi tanulók számára elérhető szakképzési „szolgáltatás”. Ezt több szinten, különféle eszközökkel lehet és kell biztosítani, az egyéni szükségletek figyelembevételével:

- integráló intézményben dolgozó pedagógusok számára elérhető szakmai támogatás annak érdekében, hogy az SNI-s tanulók ellátása zavartalan legyen
- egyenlő hozzáférés a tanulók számára
- az integráló pedagógusok többletmunkáját el kell ismerni (idő, anyagi)

Cél, hogy a különleges bánásmódot igénylő tanulók is elérhessék saját potenciáljuk maximumát, és értékteremtővé válva találják meg helyüket a társadalomban.

Javaslatok

Szakiskolák: Az SNI tanulók szakiskolái szakképző intézménynek kell minősülniük, a szakképző intézményekre vonatkozó általános szabályok szerint tartozhatnak a Centrumokhoz. A szociális ösztöndíj a szakképző intézményekben tanulókkal azonos feltételekkel járjon, és a részsakképesítés megszerzésére irányuló szakiskolai képzésben is járjon legalább a műhelyiskolának megfelelő ösztöndíj. A szakmai feladatokra (eszközök, infrastruktúra) járó finanszírozás ne lehessen kevesebb, mint a többi szakképző intézményben.

Belépési feltételek, felmentések, végzettségszerzés: Felül kell vizsgálni a pályaalakalmassági követelményeket. Biztosítani kell, hogy az SNI-sek számára is legyen lehetőség szakképzésben való részvételre oly módon, hogy felmentéseket kaphassanak, integrált képzésben is kaphassanak részsakképesítést, vagy igazolást a megszerzett kompetenciákról. **A felmentési lehetőségeket a szakmai képzésre és a szakmai vizsgákra is ki kell terjeszteni,** ez esetben is biztosítva a tanulónak megfelelő szakmai képzést.

Szakértői bizottságok, pályaalakalmasság: **A szakértői bizottságok pénzügyi feltételeinek, szakember-ellátottságának javítása, különösen a hátrányos térségekben.** Az egészségi alkalmaság megállapítása - vagy legalábbis annak felülvizsgálata - az ifjúsági szakmai alkalmaságot vizsgáló szakrendelés feladata kell legyen, amelynek országos hálózatát ki kell építeni. A felülvizsgálat lehetőségét ismertté kell tenni.

Pályaaorientációs, életpálya-tanácsadás: Mind a beiskolázáskor, mind a végzéskor biztosítani szükséges.

Iskola biztosítása: Az adott típusú SNI tanulót fogadó, pedagógiai, gyógypedagógiai asszisztenssel rendelkező középiskola szervezett kijelölése; iskolahálózatok működtetése ennek érdekében. Szankciók abban az esetben, ha egy iskola nem fogadja azt a tanulót, akit alapító okirata szerint fogadni köteles.

A befogadó környezet képessé/alkalmassá tétele a beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarok kezelésére. Érzékenyítés, felkészítés, elérhető támogatás a többségi pedagógusok, valamint a duális partnerek számára, illetve gyógypedagógiai/fejlesztőpedagógiai kompetenciák átadása. Ebbe bevonhatók az iskolákban már jelen lévő fejlesztőpedagógusok, akiknek munkáját és többlettudását honorálni szükséges.

Rugalmasság, követés: Rugalmas kimenetek, egyéni tanulási utak, szükség esetén egyéni tanrend, rendszeres felülvizsgálat, visszacsatolás.

Gyógypedagógiai ellátás: Centrum szinten gyógypedagógiai tudás bevitele. Feltételteremtés, gyógypedagógiai szakértő csapat, szükség esetén megyei ellátási területen, utazó gyógypedagógiai hálózat működtetése. Rugalmas pénzügyi alapok lehívása az integráció támogatására.

Mentorálás: Családok, tanulók felkészítése a tudatos iskolaválasztásra, folyamatos mentorálásuk, a gyereket ismerő általános iskolai osztályfőnökkel kapcsolattartás, különösen a képzés elején, erre órakeret, díjazás, szupervíziós lehetőség biztosítása a pedagógusok számára.

Együttműködés: Az SNI tanulókat támogató háló kiépítése, amely magába foglalja az iskola mellett a szociális, egészségügyi, foglalkoztatási intézményrendszert, a helyi civileket stb., akik tudnak a tanuló érdekében tenni. *Kollégium:* Befogadó kollégiumi rendszer, komplexebb tudás, nem „maradék elven” működő kollégiumi nevelők. Szervezett szabadidős programok feltételeinek javítása. Gyermekvédelmi kompetenciák és kiterjedtebb pszichológusi támogatás. Intézményfelújítási program, szellemi és fizikai akadálymentesítés. Kiszolgáló helyiségek, intézmények, étkezés feltételeinek javítása. Tágasabb, jobban hangszigetelt szobák, pihenés jogának megteremtése. Koedukált kollégiumi rendszer feltételeinek kialakítása, javítása.

Munkaerőpiacra való felkészítés: A tanulók tudatos, szakszerű, képzésbe ágyazott munkaerőpiacra való felkészítése. Ennek kiemelkedő támogató helyszínei az iskolai és külső gyakorlati oktatóhelyek, az oktatók munkájának megsegítésével, a tanulókhöz kapcsolódó

szakemberrel (fejlesztő pedagógus). Erőteljes, célzott „puha” készség fejlesztés, 21. századi kompetenciák fejlesztése.

Inklúzió: **Inklúziós szemlélet népszerűsítése, terjesztése.** Inklúziós index alkalmazásának bevezetése fokozatosan.

V. Egyéb, a 100 pontban szereplő szakképzési javaslatok pontosítása és időbeli besorolása

1. Társadalmi, szakmai és érdekegyeztetés

Szakképzési Innovációs Tanács: Az Országos Oktatáspolitikai Tanács létrejöttéig a Szakképzési Innovációs Tanács továbbra is működtetendő, a jogszabályban eredetileg szereplő feladatkörrel (tehát a szakképzést érintő jogszabályokat kötelező legyen a SZIT-ben előzetesen megtárgyalni). A minisztériumi struktúra változásából adódó értelemszerű változtatások mellett biztosítani kell a centrumok, az alapítványi fenntartók, a civilek és a diákok képviselőit és a szakszervezetek részvételének feltételeit. A SZIT rendelkezzen kompetenciával az iskolarendszeren kívüli szakmai képzések kérdéskörében is.

Felnőttképzési Tanács: létrehozása, majd az OOT-be való bevonása szükséges.

Pályaorientációs Tanács: Mint az az európai ajánlásokból is kitűnik, a pályaorientáció (LLG - felkészítés, tájékoztatás, tanácsadás) alapvető fontosságú elem az LLL-ben. Ez csak ágazatok közti együttműködéssel lehet eredményes. Az ezt szolgáló Nemzeti Pályaorientációs Tanácsot azonban 2012-ben megszüntették.

Ágazati Készségtanácsok: Az ÁKT-k szerepe maradjon meg a szakmák szakmai tartalmának meghatározásában. A tervezett Közoktatási Értékelési Tanács az ÁKT-kal együtt kell működjön a közismereti és a szakmai kimenet összehangolásában.

Kamarák: Szerepüket felül kell vizsgálni, és egyes jogosultságokat át kell adni a képzőknek, tanulóknak, illetve a munkaadói és munkavállalói szervezeteknek.

Érdekegyeztetés fórumai: A SZIT nem helyettesíti a szakszervezetekkel való egyeztetést. **A munkavállalókat érintő kérdésekben elengedhetetlen az érdekegyeztetés különböző szintű fórumainak működtetése már a döntések meghozatala előtt is.**

Egyeztetési listák: A jogalkotási törvényben előírt egyeztetések érdekében haladéktalanul létre kell hozni a szak- és felnőttképzést érintő jogszabályok egyeztetésénél használható egyeztetési listákat.

2. A iskolarendszerű szakképzés és a gazdaság kapcsolata

Bár az ifjúsági szakképzés elsődleges feladata nem a gazdaság pillanatnyi igényeinek kielégítése, a jó minőségű szakmai oktatáshoz és a tanulók végzés utáni munkahelyi bevalásához elengedhetetlen a gazdasági szereplők és az iskolák kapcsolata, valamint a valós munkahelyi környezetben végzett gyakorlat. A vállalati képzésben résztvevők számának növelése uniós elvárás is. A vállalkozásoknak csak kis része (az MGYOSZ szerint 2 %-a) alkalmas a hagyományos módon a duális képzésbe való bekapcsolódásra.

Duális szakképzés a szakképző iskolában és a szakiskolákban: A szakirányú oktatási szakaszra vonatkozó jelenlegi, az iskola, a képzőközpont és a duális partner együttműködését és feladatmegosztását lehetővé tevő szabályozás és finanszírozás elvileg alkalmas a szakképző intézményben tanulók duális képzésbe vonására. A képzőközpontok működésének minőségbiztosításra alkalmazni szükséges a [Centrumok, iskolák, képzőközpontok](#) dokumentumban mondottakat. A Centrumokban vagy az iskolákban a központokkal és a duális partnerekkel kapcsolatot tartó felelősök alkalmazandók.

Duális szakképzés a technikumokban

A technikai tanulók szakirányú oktatása a szakképző iskolával azonos szervezési módokon valósulhat meg, azonban a jelenlegi szabályozás változtatásra szorul. A 11.-12. évfolyamon nem kellene lehetővé tenni szakképzési munkaszerződés kötését, és ez a lehetőség a 13. évfolyamon sem preferálandó. Javasolt viszont lehetőség szerint a 11.-12. évfolyamokon 6-12 hetes vállalati gyakorlat határozott idejű duális képzésben; 13. évfolyamon min. 10, max. 24 hét duális képzőhelyen vagy képzőközpontban.

Műhelyiskolák: Támogatandó a műhelyiskola rendszer, azonban biztosítani kell a műhelyiskolában végzetek teljes szakmát adó képzésbe való továbblépésének lehetőségét.

Tanulói munkaszerződés: A szakképzés költségeinek számottevő részét teszik ki a tanulói támogatások, munkabérek. A duális képzés megkívánt felfutásával és a technikai tanulók szakirányú oktatási szakaszba lépésével a jelenlegi rendszer finanszírozhatatlanná válik, illetve túlzott forrásokat von el a közoktatás egészétől és a szakképzés más elemeitől (bérezés, infrastruktúra, tartalmi fejlesztés stb.). **A rendszer gyors felülvizsgálata szükséges,** figyelembe véve a szerzett jogokat, a különböző iskolatípusok elérhetővé tételét a szociálisan hátrányos helyzetűek számára, az eredményre, rendszerben maradásra való motivációt. Javasoljuk, hogy *a technikumok 11.-12. évfolyamán csak max. 12 hétre lehessen szakképzési munkaszerződés keretében dolgozni* - a technikai oktatás jellegéhez ez illeszkedik.

Forrásbevonás: Megvizsgálandó a forrásbevonás lehetősége a gazdaság részéről (TAO).

Kamarák: A kamarák szerepét a duális képzés engedélyezésénél és ellenőrzésénél felül kell vizsgálni. Ez a szerep logikusan nem a kamarákat, hanem a képzők és tanulók mellett a munkaadói és munkavállalói szervezeteket illeti meg. Felülvizsgálandók a további kamarai jogosítványok (vizsgáztatás, ÁKT-k felügyelete) is.

3. Törvénykezés

A 100 pont szerint a ciklus első fél évében új közoktatási, szakképzési, felsőoktatási és felnőttképzési törvényeket kell elfogadni. Megfontolandó, hogy *szükség van-e ennyiféle törvényre* (a felsorolt négy törvény mellett oktatásnak tekinthető a közművelődési törvény is).

Az felnőttkori tanulással kapcsolatban nem a képzőket kell szabályozni, hanem *a képzéshez és a támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférést kell jogszabályilag biztosítani*. Ez a közművelődési törvény kiterjesztésével (közművelődés és felnőttkori tanulás) lehetne megoldható.

Ha a közoktatási törvény vonatkozik majd az iskolai szakképzés szabályozására is, és a szakképzési törvény szabályozza a szakmai végzettségeket (beleértve a vizsgáztatást, a validációt, a mikrotanúsítványokat stb.), *a jelenlegi felnőttképzési törvényre nincs szükség*. „Fogyasztóvédelmi” része belefér a szolgáltatási törvénybe, a képzők és vállalkozások számára nyújtott támogatások minőségbiztosítási feltételeit a támogatási előírások meghatározhatják, a személyes adatok szolgáltatása az oktatási nyilvántartási törvényben szerepel, a tájékoztatási célú adatszolgáltatást a kiterjesztett közművelődési törvénynek kell biztosítania.